

Sygn. akt VII Ua 17/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 maja 2019 r.

Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

Przewodniczący SSO Dorota Michalska (spr.)

Sędziowie SO Małgorzata Jarząbek

SO Agnieszka Stachurska

Protokolant st.sekr.sądowy Mariusz Żelazek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 maja 2019 r. w Warszawie

sprawy K. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z udziałem Izby Administracji Skarbowej w W.

o zasiłek chorobowy

na skutek apelacji wniesionej przez organ rentowy

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie

VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 7 listopada 2018 roku sygn. akt VI U 436/17

oddala apelację.

SSO Małgorzata Jarząbek SSO Dorota Michalska SSO Agnieszka Stachurska

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 listopada 2018 roku Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, orzekając w sprawie K. Z. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z udziałem Izby Administracji Skarbowej w W., zmienił zaskarżone decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.: z dnia 18 października 2017 roku znak: (...), z dnia 6 listopada 2017 roku znak: (...), z dnia 28 listopada 2017 roku znak: (...), z dnia 31 stycznia 2018 roku znak: (...) oraz z dnia 20 kwietnia 2018 roku znak: (...) w ten sposób, że przyznał K. Z. prawo do zasiłku chorobowego za okresy: od 7 września 2017 roku do 21 października 2017 roku, od 22 października 2017 roku do 5 listopada 2017 roku, od 6 listopada 2017 roku do 5 grudnia 2017 roku, od 5 stycznia 2018 roku do 3 lutego 2018 roku oraz od 4 lutego 2018 roku do 20 lutego 2018 roku.

Sąd I instancji ustalił, że K. Z. była funkcjonariuszem celnym od 23 lipca 1997 roku do 31 sierpnia 2017 roku. Z dniem 1 marca 2017 roku stała się z mocy prawa funkcjonariuszem Służby Celno-Skarbowej w Krajowej Administracji Skarbowej. Z dniem 31 sierpnia 2017 roku stosunek służbowy wygasł i nastąpiło zwolnienie ze służby.

Z tytułu zatrudnienia do dnia 31 sierpnia 2017 roku, jako funkcjonariusz (...)Skarbowej odwołująca podlegała ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Nie była natomiast objęta ubezpieczeniem chorobowym. W przypadku niezdolności do pracy z tytułu choroby otrzymywała uposażenie chorobowe płatne przez pracodawcę.

Od dnia 1 września 2017 roku odwołująca nie podlegała i nie była zgłoszona do ubezpieczenia chorobowego z tytułu stosunku pracy.

W związku z problemami w pracy, wynikającymi z nieotrzymania propozycji dalszej służby, odwołująca doznała rozstroju zdrowia. Odwołująca była niezdolna do pracy po ustaniu stosunku pracy w okresach od:

- od 7 września 2017 roku do 21 października 2017 roku;
- od 22 października 2017 roku do 5 listopada 2017 roku;
- od 6 listopada 2017 roku do 5 grudnia 2017 roku;
- od 5 stycznia 2018 roku do 19 stycznia 2018 roku;
- od 20 stycznia 2018 roku do 3 lutego 2018 roku;
- od 4 lutego 2018 roku do 20 lutego 2018 roku.

Sąd Rejonowy ustalił stan faktyczny na podstawie zgromadzonych w aktach sprawy dokumentach oraz aktach rentowych. Zdaniem Sądu I instancji dowody z dokumentów w całości stanowią wiarygodny materiał dowodowy, gdyż ich treść jest jasna i nie budzi wątpliwości. Strony ponadto nie kwestionowały treści, prawdziwości złożonych dokumentów, nie wnioskowały o uzupełnienie materiału dowodowego. Jednocześnie Sąd Rejonowy uznał za wiarygodne zeznania odwołującej K. Z., gdyż były one spójne i korespondowały z dowodami z dokumentów. Strony nie wniosły o uzupełnienie materiału dowodowego.

Sąd Rejonowy zważył, że odwołanie jako zasadne zasługiwało na uwzględnienie. Wskazał, że w myśl art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r., poz. 1368, zwanej dalej ustawą zasiłkową) zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Zgodnie zaś z art. 7 ustawy zasiłkowej zasiłek chorobowy przysługuje również osobie, która stała się niezdolna do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli niezdolność do pracy trwała bez przerwy co najmniej 30 dni i powstała: nie później niż w ciągu 14 dni od ustania tytułu ubezpieczenia chorobowego lub nie później niż w ciągu 3 miesięcy od ustania tytułu ubezpieczenia chorobowego - w razie choroby zakaźnej, której okres wylegania jest dłuższy niż 14 dni, lub innej choroby, której objawy chorobowe ujawniają się po okresie dłuższym niż 14 dni od początku choroby.

Odmawiając K. Z. prawa do zasiłku chorobowego za okresy : od 7 września 2017 roku do 21 października 2017 roku, od 22 października 2017 roku do 5 listopada 2017 roku, od 6 listopada 2017 roku do 5 grudnia 2017 roku, od 5 stycznia 2018 roku do 3 lutego 2018 roku oraz od 4 lutego 2018 roku do 20 lutego 2018 roku organ rentowy wskazał, iż nie zachodzi przesłanka wymieniona w art. 7 ustawy zasiłkowej, a mianowicie odwołująca w okresie pełnienia służby w Izbie Celnej nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu, a zatem nie ma on prawa do zasiłku chorobowego po ustaniu zatrudnienia.

Organ rentowy, oceniając podleganie ubezpieczeniu funkcjonariusza służby celnej, a także skutki tego stanu, oparł się na prostej wykładni językowej przepisu art. 6 ust. 1 pkt 18 w związku z art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity – Dz. U. z 2017 r., poz. 1778, zwana dalej ustawą systemową), co jednak nie było w tym stanie faktycznym uprawnione.

Kwestia podlegania ubezpieczeniu chorobowemu przez funkcjonariuszy celnych tymczasem nie została jasno unormowana, tak aby można było użyć jedynie wykładni językowej. Przepis art. 11 ust. 1 i 2 ustawy systemowej interpretowany jako zawierający zamknięty katalog osób podlegających ubezpieczeniu chorobowemu, nie wymienia celników wśród osób podlegających obligatoryjnie lub fakultatywnie (na swój wniosek) ubezpieczeniu chorobowemu. Zaś z art. 13 pkt 12 ustawy systemowej wynika, że obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu podlegają funkcjonariusze Służby Celnej od dnia nawiązania stosunku służby do dnia zwolnienia ze służby. Dosłowne zatem odczytywanie treści tego ostatniego przepisu prowadziłyby do uznania, że celnicy podlegają jednak obligatoryjnie również ubezpieczeniu chorobowemu. Sporne w niniejszym procesie zagadnienie było przedmiotem analizy Sądu Najwyższego. W trafnym i wyczerpująco uzasadnionym wyroku z dnia 18 października 2013 r. (I UK 125/13, Legalis nr 1024850) wskazano, że ocena przysługiwania funkcjonariuszowi Służby Celnej (obecnie Izby Administracji Skarbowej) prawa do zasiłku chorobowego po zwolnieniu ze służby powinna być dokonywana z uwzględnieniem zasady równego traktowania ubezpieczonych (art. 6 ust. 1 ustawy zasiłkowej w związku z art. 2a, 11 i 13 pkt 12 ustawy systemowej). Ponieważ zasiłek chorobowy wypłacany po ustaniu ubezpieczenia jest to świadczenie o charakterze wyjątkowym, udzielanym po ustaniu okresu ubezpieczenia i bez ekwiwalentu w składce na ubezpieczenie chorobowe, przysługujące z tytułu spełnienia się ryzyka określonego ogólnie jako „niezdolność do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia” – należałoby rozważyć, czy dopuszczalna jest taka wykładnia art. 6 ust. 1 ustawy zasiłkowej w związku z art. 13 pkt 12 ustawy systemowej, iż funkcjonariusz Służby Celnej (obecnie Izby Administracji Skarbowej) może nabyć prawo do zasiłku chorobowego po zakończeniu służby, jeżeli niezdolność do jej wykonywania powstała przed jej zakończeniem, nie doszło do przekroczenia okresu zasiłkowego wymienionego w art. 8 ustawy zasiłkowej i nie wystąpiły okoliczności negatywne – opisane w art. 12 – 17 ustawy zasiłkowej. Zawarte w art. 13 pkt 12 ustawy systemowej *expressis verbis* zdanie, że „obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu” podlegają funkcjonariusze Służby Celnej (obecnie I. Administracji Skarbowej) od dnia nawiązania stosunku służby do dnia zwolnienia ze służby mogłoby implikować taką wykładnię teleologiczną przepisów art. 6 ust. 1 ustawy zasiłkowej w związku z art. 13 pkt 12 ustawy systemowej, że celem ustawodawcy nie było pozbawienie funkcjonariuszy celnych po dniu zwolnienia ze służby prawa do zasiłku chorobowego na podstawie ustawy zasiłkowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2013 r., I UK 125/13, Legalis nr 1024850).

Mimo jednoznacznej treści przepisu art. 13 pkt 12 ustawy systemowej, należałoby jednak pominąć stosowaną najczęściej wykładnię językową, natomiast prymat należałoby w tym przypadku przyznać wykładni systemowej. Z drugiej strony - gdyby ustawodawca chciał uregulować tylko okresy podlegania ubezpieczeniu, z łatwością mógł to uczynić, zdaniu pierwszemu art. 13 nadając treść: „Ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu, w zakresie określonym w art. 6, art. 11 oraz art. 12 ustawy, podlegają osoby fizyczne w następujących okresach...” Ponieważ tak się nie stało, nakazuje to rozważenie, czy ustawodawca kierował się zamiarem osiągnięcia innego celu. W ramach badania tego celu należy uwzględnić szczególne unormowanie sytuacji ubezpieczeniowej funkcjonariuszy celnych, które umożliwia porównanie ich sytuacji prawnej do pozostałych osób podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Niewymienienie celników w art. 11 ust. 1 i 2 ustawy systemowej jest konsekwencją obowiązującego w spornym okresie art. 152 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz.U. Nr 168, poz. 1323 ze zm.), zgodnie z którym w przypadku urlopu lub choroby funkcjonariusz otrzymuje uposażenie i inne świadczenia pieniężne należne na zajmowanym stanowisku służbowym. Natomiast stosownie do ust. 2 i 3 tego artykułu - przepis ust. 1 stosuje się także w razie niemożności wykonywania służby z innych przyczyn uprawniających do świadczeń określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, przez okres określony w tych przepisach. W razie niezdolności do służby z powodu choroby spowodowanej wypadkiem przy pełnieniu służby lub chorobą zawodową funkcjonariusz zachowuje prawo do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego z tytułu wypadków przy pełnieniu służby i chorób zawodowych, przez okres określony w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego.

W przedstawionym aspekcie w ustawie o Służbie Celnej unormowano więc uprawnienia celników związane z niezdolnością do pracy na skutek choroby - zasadniczo w sposób bardziej korzystny w porównaniu do pracowników. Dotyczy to np. długości otrzymywania uposażenia za okres choroby (w myśl art. 105 pkt 6 ustawy o Służbie Celnej

funkcjonariusza można zwolnić ze służby w przypadku nieobecności w służbie z powodu choroby trwającej dłużej niż rok), a także wysokości uposażenia w okresie niezdolności do pracy. Uposażenie to jest finansowane z budżetu Państwa; nie było więc potrzeby odprowadzania składek na ubezpieczenie chorobowe, czego konsekwencją stała się treść art. 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego zostały przyznane celnikom na takich samych zasadach, jak innym osobom, podlegającym obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym. Ustawa o Służbie Celnej nie reguluje natomiast sytuacji celnika, który stał się niezdolny do służby, jeżeli niezdolność do pracy z tej przyczyny trwa nadal po zwolnieniu ze służby, a stał się on niezdolny do służby w krótkim okresie przed jej zakończeniem, jak to zdarzyło się w niniejszej sprawie. Pragmatyki służbowe nie powinny regulować kwestii świadczeń z tytułu choroby poniżej standardu, wyznaczonego przez ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Brak unormowania spornej kwestii w ustawie o Służbie Celnej mógł być determinowany poglądem o komplementarnej regulacji zawartej w ustawie zasiłkowej.

Natomiast ratio legis uregulowania z art. 7 ustawy zasiłkowej jest zabezpieczenie materialne pracownika na wypadek czasowej przeszkody w podjęciu nowego zatrudnienia, ujmowane również jako zabezpieczenie pracownika przed utratą zarobków na wypadek przemijających przeszkód w ich zdobywaniu, wywołanych chorobą. Unormowanie to ma więc charakter gwarancyjny, ochronny, zabezpieczający środki utrzymania ubezpieczonego i jego rodziny na czas uniemożliwiający wyszukanie nowego źródła dochodu. Prawo do tego świadczenia dyktowane jest koniecznością ochrony wytworzonej przez chorobę przerwy w pracy (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 1996 r., II UZP 23/95, OSNAPiUS 1996, nr 24, poz. 376). W przepisie art. 7 ustawy ustawodawca wyróżnił sytuacje nadające się do ochrony ze względów społecznych i uznał, że - poza wypadkami opisanymi w art. 12 oraz 15-16 ustawy - prawa do zasiłku nie można nabyć w okolicznościach opisanych w art. 13, jako niewymagających tej ochrony (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2001 r., III ZP 11/01).

W ocenie Sądu I instancji dopuszczalna jest taka wykładnia art. 6 ust. 1 ustawy zasiłkowej w związku z art. 13 pkt 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, iż funkcjonariusz Służby Celnej może nabyć prawo do zasiłku chorobowego po zakończeniu służby, jeżeli niezdolność do jej wykonywania powstała w okresie przed jej zakończeniem, nie doszło do przekroczenia okresu zasiłkowego wymienionego w art. 8 ustawy zasiłkowej i nie wystąpiły okoliczności negatywne, opisane w art. 12 - 17 ustawy. Dodatkowym argumentem przemawiającym za taką wykładnią jest fakt braku możliwości nawiązania przez chorego celnika nowego stosunku pracy, podjęcia działalności gospodarczej lub otrzymania zasiłku dla bezrobotnych. Zawarte w art. 13 pkt 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych *expressis verbis* zdanie, że „obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu” podlegają funkcjonariusze Służby Celnej od dnia nawiązania stosunku służby do dnia zwolnienia ze służby może implikować taką wykładnię celowościową omawianych przepisów, że celem ustawodawcy nie było pozbawianie funkcjonariuszy celnych po dniu zwolnienia ze służby prawa do zasiłku chorobowego na podstawie ustawy zasiłkowej. Trudno bowiem mniemać, że sytuacja prawna funkcjonariusza – korzystającego z większej ochrony trwałości stosunku służby i większych przywilejów służbowych, niż zwykły pracownik, miałaby być gorsza po ustaniu stosunku służby w odniesieniu do prawa do zasiłku chorobowego.

Powyższe zapatrywania odnośnie uzyskiwania przez byłych funkcjonariuszy służby Celnej (celno-skarbowej) prawa do zasiłku chorobowego po ustaniu służby dzielają również Sądy II Instancji. Nadto co słusznie wskazał Sąd Okręgowy w Bydgoszczy prawo do zasiłku chorobowego w przypadku funkcjonariusza Służby Celnej oraz następnie Izby Administracji Skarbowej wynika z faktu, że był on pracownikiem. Pozbawienie ubezpieczonego po ustaniu służby prawa do zasiłku chorobowego poprzez wyłączenie możliwości stosowania art. 6 i 7 ustawy zasiłkowej stanowiłoby nieuzasadnioną dyskryminację tej grupy zawodowej naruszającą konstytucyjną zasadę równego traktowania obywateli na podstawie art. 32 ust. 1 Konstytucji RP w zakresie konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego w oparciu o art. 7 ustawy zasiłkowej. Za powyższym przemawia przede wszystkim, z czym Sąd rozpoznający sprawę się w pełni zgadza, specyfika stosunku służby i swoistość ponoszonego przez funkcjonariusza ryzyka (por. wyrok SO w Bydgoszczy z dnia 25 stycznia 2018 r., VI Ua 73/17).

Mając na uwadze powyższe rozważania, w przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy uwzględnił specyficzny charakter stosunku służbowego funkcjonariuszy celnych i uznać, iż wykładnia stosowana wobec tych funkcjonariuszy nie może być surowsza, niż wykładnia dotycząca innych osób podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu i powinna być dokonana z uwzględnieniem zasad równego traktowania.

K. Z. była niezdolna do pracy od 7 września 2017 roku do 21 października 2017 roku, od 22 października 2017 roku do 5 listopada 2017 roku, od 6 listopada 2017 roku do 5 grudnia 2017 roku, od 5 stycznia 2018 roku do 19 stycznia 2018 roku, od 20 stycznia 2018 roku do 3 lutego 2018 roku, od 4 lutego 2018 roku do 20 lutego 2018 roku, a zatem przez okres od pierwszego dnia niezdolności do pracy do dnia ostatniego wynosiłby 166 dni i cały ten okres nie przekroczyłby maksymalnego okresu zasiłkowego, który wynosi 182 dni, niezależnie od rozpatrywania czy przyczynami niezdolności do pracy były tożsame jednostki chorobowe. Bezsprzecznie zatem niezdolność do pracy powstała w przepisany terminie 14 dni od ustania tytułu ubezpieczenia (stosunek pracy ustał z dniem 31 sierpnia 2017 roku, a niezdolność powstała w dniu 7 września 2017 roku) i trwała powyżej 30 dni. Warto również zaznaczyć, iż wobec odwołującego nie występują negatywne okoliczności, opisane w art. 12 – 17 ustawy zasiłkowej.

W konsekwencji powyższego Sąd Rejonowy uznał, że odwołująca była uprawniona do zasiłku chorobowego za sporne okresy. Mając na uwadze powyższe Sąd I instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił w pkt I wyroku zaskarżone decyzje w sposób wskazany w sentencji wyroku, przyznając odwołującej K. Z. prawo do zasiłku chorobowego za okresy od 7 września 2017 roku do 21 października 2017 roku, od 22 października 2017 roku do 5 listopada 2017 roku, od 6 listopada 2017 roku do 5 grudnia 2017 roku, od 5 stycznia 2018 roku do 3 lutego 2018 roku oraz od 4 lutego 2018 roku do 20 lutego 2018 roku (wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Południe z dnia 7 listopada 2018 r. k. 44 a.s., uzasadnienie k. 47 – 51 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w dniu 3 grudnia 2018 r. wywiódł apelację zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości oraz zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 6 ust. 1 pkt 18a w związku z art. 11 oraz art. 13 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że prawo do zasiłku chorobowego przysługuje funkcjonariuszowi Izby Celnej również po zwolnieniu ze służby, w sytuacji gdy z treści przepisów jasno wynika, że funkcjonariusze służby celno – skarbowej nie podlegają ubezpieczeniu chorobowemu,
2. art. 6 ust. 1 w zw. z art. 7 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa poprzez jego zastosowanie i przyznanie K. Z. prawa do zasiłku chorobowego za sporny okres.

Mając powyższe na uwadze, organ rentowy wniósł o zmianę orzeczenia Sądu I instancji poprzez oddalenie odwołania oraz o zasądzenie od odwołującego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy podkreślił, że odwołująca jako funkcjonariusz Służby Celno – Skarbowej, w okresie do dnia 31 sierpnia K. Z. nie była objęta ubezpieczeniem chorobowym i podlegała tylko ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu.

Zdaniem organu rentowego, ustalony przez Sąd I instancji stan faktyczny sprawy nie stanowi przedmiotu sporu. Natomiast kwestią budzącą wątpliwości jest interpretacja przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa przyjęta przez Sąd Rejonowy. Organ rentowy wskazał, że rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego, który legł u podstaw skarżonego orzeczenia, nie są w pełni akceptowane w doktrynie. W krytycznej glosie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2013 r., sygn. akt I UK 125/13 (publikacja dr Jakuba Litowskiego w Kwartalniku Sądowym Apelacji Gdańskiej nr 11/2018, str. 35 - 50) autor stwierdził, że układ przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w rozdziale 2 (zatytułowanym „Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym”) - wbrew stanowisku SN - wydaje się dość czytelny i jednoznaczny co do funkcji i znaczenia poszczególnych unormowań.

Art. Od 6 do 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zawierają kategorie podmiotów podlegających - obligatoryjnie lub dobrowolnie - poszczególnym rodzajom ubezpieczeń, natomiast art. 13 i 14 ww. ustawy wskazuje tylko, w jakich okresach dana kategoria osób ubezpieczonych pozostaje nimi objęta, tzn. jakie sytuacje i zdarzenia wyznaczają początkowy i końcowy termin podlegania tym ubezpieczeniom, przy czym art. 13 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych określa moment początkowy i końcowy dla ubezpieczeń obowiązkowych, zaś art. 14 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - dla ubezpieczeń dobrowolnych. Przepisy te nie stanowią natomiast konkurencyjnej podstawy objęcia ubezpieczeniami społecznymi w stosunku do przepisów art. od 6 do 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Art. 13 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie należy bowiem odczytywać w oderwaniu od pozostałych przepisów tego rozdziału, lecz właśnie z ich uwzględnieniem (w ramach wykładni systemowej); przepis ten zawiera uregulowanie wobec nich komplementarne, nie zaś pozostające w stosunku do nich w kolizji czy zmieniające ujęte w nich reguły. Z wcześniejszych zatem przepisów będzie wynikało, czy dana grupa ubezpieczonych podlega obowiązkowo wszystkim czterem typom ubezpieczeń społecznych czy tylko niektórym. Tylko taki sens art. 13 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pozwoli na pogodzenie jego treści oraz funkcji z pozostałymi przepisami rozdziału 2.

Powyższe stanowisko interpretacyjne w pełni podziela organ rentowy, skoro przepis art. 11 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie wymieniał funkcjonariuszy służby celno-skarbowej (a wcześniej celnej), należy stwierdzić, że ta grupa osób nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu i takiej możliwości nie można wywodzić z art. 13 pkt 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Konstatacja ta ma istotne znaczenie dla stwierdzenia prawa celników do zasiłku chorobowego (także po ustaniu stosunku służby). Świadczenia pieniężne na warunkach i w wysokości określonych ustawą o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa przysługują bowiem wyłącznie osobom objętym ubezpieczeniem chorobowym w rozumieniu przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 1 ust. 1 ustawy). Do świadczeń tych zalicza się m.in. zasiłek chorobowy (art. 2 pkt 1 ustawy). Nie powinno budzić wątpliwości, że warunek ten dotyczy zarówno prawa do zasiłku chorobowego za czas choroby przypadający w czasie trwania ubezpieczenia (art. 6 ust. 1 ustawy), jak też po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego (art. 7 ustawy). Podleganie ubezpieczeniu chorobowemu (obligatoryjnemu lub dobrowolnemu) stanowi zatem wymóg konieczny do uzyskania takiego uprawnienia.

Z powyższych względów - w ocenie organu rentowego - nie ma podstaw do przyznania funkcjonariuszowi służby celno-skarbowej prawa do zasiłku chorobowego na podstawie art. 6 ust. 1 lub art. 7 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (apelacja organu rentowego k. 55 – 57 verte a.s.).

W odpowiedzi na apelację organu rentowego K. Z. wniosła o oddalenie jej w całości. W uzasadnieniu odwołująca podniosła szereg argumentów mających na celu odparcie zarzutów apelacji organu rentowego (odpowieź na apelację z dnia 1 lutego 2019 r. k. 73 – 77 a.s.).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W., jako niezasadna, podlegała oddaleniu.

Organ rentowy w apelacji zarzucił Sądowi I instancji jedynie naruszenie przepisów prawa materialnego, nie negując ustaleń faktycznych, które nie były sporne i zostały ustalone przez Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy. Sąd II instancji przyjął je za własne, a zarzutów podniesionych w apelacji nie podzielił.

Należało zatem rozważyć, jak należy interpretować przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a w konsekwencji ustawy o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa i czy wnioskodawca, jako podlegający uprzednio pragmatyce służbowej w postaci ustawy o Służbie Celnej, ma być pozbawiony prawa do zabezpieczenia społecznego z tytułu niezdolności do pracy po zwolnieniu ze służby, jeśli zabezpieczenie to przewidziane jest dla obywateli w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2018 r. poz. 1076 ze zm.), zasiłek chorobowy przysługuje osobom objętym

ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa określonym w ustawie z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 106 ze zm.). Z przepisów art. 6 ust. 1 pkt. 18a oraz z art. 12 ust. 1 tej ostatniej ustawy, zwanej dalej ustawą systemową, w brzmieniu obowiązującym w okresie spornym wynika, że funkcjonariusze Służby Celnej podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu. Natomiast funkcjonariusze ci nie zostali wymienieni w art. 11 ust. 1 i 2 ustawy systemowej, ani jako obowiązkowo, ani jako dobrowolnie (na swój wniosek) podlegający ubezpieczeniu chorobowemu. Było to konsekwencją brzmienia art. 152 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych, zgodnie z którym w przypadku urlopu lub choroby funkcjonariusz otrzymuje uposażenie i inne świadczenia pieniężne należne na zajmowanym stanowisku służbowym. Stosownie zaś do treści ust. 2 i 3 tego artykułu, przepis ust. 1 stosuje się także w razie niemożności wykonywania służby z innych przyczyn uprawniających do świadczeń określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, przez okres określony w tych przepisach. Pragmatyka zawodowa wyłączyła więc funkcjonariuszy Służby Celnej w określonym zakresie z systemu ubezpieczeń społecznych, oferując im świadczenia, ale pod warunkiem zachowania podmiotowego statusu. Jednocześnie jednak art. 13 pkt. 12 ustawy systemowej w tym samym okresie stanowił, że obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby fizyczne, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt. 18a, a więc funkcjonariusze Służby Celnej od dnia nawiązania stosunku służby do dnia zwolnienia ze służby.

Sąd Okręgowy podzielił wykładnię przepisów mających zastosowanie w niniejszej sprawie zawartych w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2017 r.

(I UK 121/16, LEX nr 2216098). W uzasadnieniu wskazanego orzeczenia Sąd Najwyższy powołał dotychczasową linię orzeczniczą w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, wskazując na odrębności systemu zaopatrzeniowego od ubezpieczeniowego oraz podobieństwa między wybranymi grupami zawodowymi (sędziami, funkcjonariuszami Służby Celnej) a ubezpieczonymi w ramach systemu powszechnego. Dokonując podsumowania zaprezentowanych stanowisk Sąd Najwyższy powołał się na interpretację art. 32 ust. 1 ustawy zasadniczej dokonaną przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 października 2015r. (SK 63/12, OTK-A 2015 Nr 9, poz. 146), a także podkreślił, że "autonomiczne akty prawne, wyłączające "funkcjonariuszy" z systemu ubezpieczeń społecznych, oferują im świadczenia, jednak pod warunkiem zachowania podmiotowego statusu. W rezultacie, nie ma wątpliwości, że do osób objętych zaopatrzeniem społecznym nie można stosować przepisów regulujących powszechny system ubezpieczeń społecznych (poza wypadkami wyraźnie wskazanymi)". Sąd Najwyższy zaakcentował jednak, że sytuacja choćby sędziów i celników, w przypadku których odwołanie się do art. 67 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP jest uzasadnione, kształtuje się jednak odmiennie niż chociażby funkcjonariuszy Policji.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy słusznie dokonał w niniejszej sprawie takiego rozważenia w kontekście art. 32 ust. 1 Konstytucji, który stanowi, że wszyscy są wobec prawa równi i wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. W tym względzie "równość" oznacza akceptację różnego traktowania przez prawo różnych podmiotów (adresatów norm prawnych), bo równe traktowanie przez prawo tych samych podmiotów pod pewnym względem oznacza z reguły różne traktowanie tych samych podmiotów pod innym względem. Różne traktowanie przez prawo określonych grup (klas) podmiotów powinno być jednak uzasadnione w tym sensie, że musi być oparte na uznanych kryteriach oceny klasyfikacji różnicującej podmioty prawa. Równość wobec prawa to także zasadność wybrania tego, a nie innego kryterium zróżnicowania podmiotów (adresatów) prawa. Oznacza ono uznanie tej, a nie innej cechy, za istotną, a tym samym uzasadnioną w regulowanej dziedzinie (materii). Kryteria różnicowania sytuacji prawnej obywateli zależą od wielu okoliczności, w tym od tego, jakie dobra są przedmiotem podziału (zob. wyrok TK z 4 stycznia 2000 r., sygn. K 18/99, OTK ZU 2000 Nr 1, poz. 1). W ocenie Trybunału, poszukiwanie "cechy istotnej", powinno być poprzedzone wyznaczeniem właściwości relewantnych pomiędzy porównywanymi sytuacjami, a więc czy zachodzi "podobieństwo" tych sytuacji, stanowiące przesłankę zastosowania zasady równości. Dopiero stwierdzenie, że sytuacje "podobne" zostały przez prawo potraktowane odmiennie, wskazuje na możliwość naruszenia zasady równości. Nie zawsze jednak odmiennność potraktowania sytuacji podobnych jest konstytucyjnie niedopuszczalna, bo mogą zachodzić wypadki, gdy odmiennność tego potraktowania będzie usprawiedliwiona. Argumenty uzasadniające odstępstwa od nakazu równego traktowania podmiotów podobnych muszą:

- uwzględniać zasadę relewancji, czyli pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma oraz służyć realizacji tego celu i treści; wprowadzane różnicowania muszą być racjonalnie uzasadnione;

- uwzględniać zasadę proporcjonalności, czyli waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych;

- pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne potraktowanie podmiotów podobnych (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 24 października 2001 r., SK 22/01, OTK ZU 2001, Nr 7, poz. 216; z dnia 14 maja 2001 r., SK 1/00, OTK 2001 Nr 4, poz. 84; z dnia 24 lutego 2009 r., SK 34/07, OTK-A 2009 Nr 3, poz. 38; orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 listopada 1995 r., K 17/95, OTK 1995 Nr 3, poz. 18; z dnia 3 września 1996 r., K 10/96, OTK 1996 Nr 4, poz. 33; z dnia 29 września 1997 r., K15/97, OTK 1997 nr 3-4, poz. 37).

Sąd II instancji podzielił zdanie Sądu Najwyższego, wyrażone w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 stycznia 2017r., analizowane przez pryzmat wytycznych Trybunału Konstytucyjnego podobieństwo sytuacji ubezpieczonych w systemie powszechnym i sędziów oraz celników pozwalało na przyznanie im uprawnień określonego w art. 6 ust. 1 ustawy zasiłkowej. Taka interpretacja została dokonana także w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2013r. (I UK 125/13), na które powołał się Sąd I instancji. W tezie tego wyroku Sąd Najwyższy zauważył, że "ocena przysługiwania funkcjonariuszowi Służby Celnej prawa do zasiłku chorobowego po zwolnieniu ze służby powinna być dokonana z uwzględnieniem zasady równego traktowania ubezpieczonych (art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, t.j. Dz. U. z 2010r., Nr 77, poz. 512 z późn. zm. w związku art. 2a, 11 i 13 pkt 12 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, t.j. Dz. U. z 2013r., poz. 1442 z późn. zm.)". W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższy przyznał, że z przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jednoznacznie wynika, że funkcjonariusze Służby Celnej podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu. Natomiast, zdaniem SN, kwestia podlegania ubezpieczeniu chorobowemu nie została unormowana klarownie. Przepis art. 11 ust. 1 i 2 u.s.u.s. nie wymienia celników wśród osób objętych tym rodzajem ubezpieczenia. Jednak z art. 13 pkt 12 tej ustawy wynika, że "obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu" podlegają funkcjonariusze Służby Celnej od dnia nawiązania stosunku służby do dnia zwolnienia ze służby, co mogłoby wskazywać na otwarty katalog podmiotów ubezpieczonych wymienionych w art. 11 ust. 1 i 2 u.s.u.s. Analizując oba te przepisy, w tym regulacje odnoszącą się w art. 13 u.s.u.s. do osób niewymienionych w art. 11 i 12 u.s.u.s. lub wskazanych wyłącznie jako podlegający dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, Sąd Najwyższy powziął wątpliwość czy świadczy to o błędnym zredagowaniu art. 13 u.s.u.s., czy też w ten sposób ustawodawca zmierzał do osiągnięcia innego celu. Dodatkowym argumentem, który uwzględnił Sąd Najwyższy jest fakt braku możliwości nawiązania przez chorego celnika nowego stosunku pracy, podjęcia działalności gospodarczej lub otrzymania zasiłku dla bezrobotnych, jak również, przekonanie, iż trudno mniemać, że sytuacja prawna funkcjonariusza - korzystającego z większej ochrony trwałości stosunku służby i większych przywilejów służbowych, niż zwykły pracownik, miałaby być gorsza po ustaniu stosunku służby w odniesieniu do prawa do zasiłku chorobowego. Kierując się powyższymi rozważaniami, Sąd Najwyższy sformułował pogląd o treści jak w przytoczonej wyżej tezie.

Sąd Okręgowy podobnie jak Sąd I instancji aprobuje powyższy pogląd w całości. Apelacja organu rentowego nie odnosi się natomiast do tej argumentacji i nie podejmuje z nią polemiki. Organ rentowy zdaje się poprzestawać w prezentowanych wywodach na akcentowaniu zasady ekwiwalentności (wzajemności) świadczeń z ubezpieczenia chorobowego i odpowiadającej im składki. Sąd Okręgowy, aprobując stanowisko Sądu Rejonowego, ocenił, że zasada ta jako wyłączna nie może przeważać nad wykładnią porównawczą, celowościową i argumentacją natury konstytucyjnej, a ponadto ulega osłabieniu w odniesieniu do świadczeń, które ze swojej istoty należą już do przyznawanych w okresie, za który składki przestają być opłacane, przypadającym po ustaniu stosunku służbowego i

ubezpieczenia. Na ten element także zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w przytoczonym wcześniej uzasadnieniu wyroku z 18 października 2013r.

Sąd Okręgowy zważył, że w przedmiotowej sprawie należy uwzględnić specyficzny charakter stosunku służbowego funkcjonariuszy celnych i uznać, że wykładnia stosowana wobec tych funkcjonariuszy nie może być surowsza niż wykładnia dotycząca innych osób podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu, i powinna być dokonana z uwzględnieniem zasad równego traktowania.

Mając powyższe na względzie, Sąd Okręgowy uznał zawarte w apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego za nieuzasadnione i oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c., o czym orzekł w sentencji wyroku.

SSO Małgorzata Jarząbek SSO Dorota Michalska SSO Agnieszka Stachurska

ZARZĄDZENIE

(...)

SSO Dorota Michalska

(...)